

Met de taxi naar Jumbo, want daar

...Wie om een praatje verlegen zit, kan in in de Jumbo-supermarkt in Vlijmen afrekenen bij de klets-kassa.

... 'Zeventig procent van de verhalen gaat over iets waar klanten mee zitten', vertelt filiaalhouder Dick de Fijter.

► VLIJMEN

'Goedemorgen!', begroet caissière Melissa van Uden vriendelijk een klant bij de speciale klets-kassa van Jumbo Plein Vlijmen. De kassa is duidelijk herkenbaar met een bord met de tekst 'Klets-kassa' boven de lopende band, inclusief knalgele smiley. Een ander, uitgekapt bord aan het begin van de band belooft dat de klant aanschuift bij 'de gezelligste kassa' van de vier. En op de hoek van de kassa zijn koekjes verkrijgbaar: kletskoppen. Hoewel deze klant een gebakdoos afrekent, is zij er met haar hoofd niet bij, alle gezellige ingrediënten voor een praatje ten spijt. Met afwezige blik staart

Dick de Fijter

te halen.' Veelzeggend vond filiaalhouder Dick de Fijter het toen de lancering van deze klets-kassa op 16 juli vorig jaar een waar medicacircus teweegbracht. Tot in Oostenrijk, België en Duitsland toe weten ze inmiddels dat het Noord-Brabantse dorp Vlijmen een kassa heeft waar de caissière tijd heeft voor een praatje met eenzame mensen, met name ouderen. 'Dit raakt wat eigenlijk iedereen wel weet: we vinden het in onze samenleving steeds moeilijker om verbinding met elkaar te maken', vertelt hij in zijn kantoor, dat grenst aan de kassa's. 'En daar schamen we ons voor, want we hebben geen pasklaar antwoord.' Een initiatief als een klets-kassa wordt dan al gauw met gejuich begroet, merkte De Fijter.

praktische hulp

Het idee voor een kassa met kletstijd lag 'al langer op de plank' bij topvrouw Colette Cloosterman-Van Eerd van Jumbo, vertelt hij. Zij zet zich via de Nationale Coalitie tegen Eenzaamheid in voor bestrijding van eenzaamheid onder ouderen. 'Toen de lokale stichting Alles voor Mekaar vorig jaar in Vlijmen begon, is haar plan gecombineerd met hun activiteiten.' Alles voor Mekaar zet zich in voor ouderen die om praktische hulp voor bijvoorbeeld in de tuin of in het huishouden verlegen zitten. Of die thuis een vrijwilliger of bezoeker willen hebben voor een praatje. 'Niemand heeft op zijn voorhoofd staan dat hij hulp nodig heeft', zegt De Fijter. 'Jumbo is door Alles voor Mekaar benaderd omdat onze supermarkt een laagdrempel-

Bij de klets-kassa in Vlijmen is twee keer zoveel tijd voor een praatje met klanten.

lige ontmoetingsplek is. Het gaat om 'vinden, doen en verbinden'. Wij hadden al een koffietafel voor het bevorderen van sociaal contact, maar besloten daarnaast ook een klets-kassa te openen. Daar nemen we extra tijd voor de klant die behoefte heeft aan een praatje. En de caissière helpt gewoon een handje met inpakken, als het nodig is. En ze kan ook doorverwijzen naar Alles voor Mekaar.' Een opleiding voor werken achter de klets-kassa is niet gegeven. 'Alleen wie dit van nature ligt, doet dit werk. Geforceerde aardigheid werkt niet.' De kassa is '90 procent' van de tijd bemand. 'We

doen 'm altijd als eerste open, wordt het drukker dan komen er kassa's bij.' Lang duren de gesprekken niet. 'Mensen staan er geen kwartier hoor, het duurt hoogstens twee keer zo lang als normaal.'

echt behoefte

Terugblikkend op de afgelopen periode stelt De Fijter vast dat de aandacht voor eenzame mensen de sfeer in de winkel gemoedelijker heeft gemaakt. 'Klanten voelen zich op hun gemak. En mensen die om een praatje verlegen zitten, blijken daar echt behoefte aan te hebben. Ik schat dat 70 procent van de verha-

len gaat over iets waar ze mee zitten.' De aanpak levert zelfs nieuwe klanten op: 'Sinds de klets-kassa er is, laat een klant uit Vught zich geregeld met een taxi afzetten bij onze Jumbo. Zij is dan anderhalf uur in de winkel, zit ook vaak bij de koffietafel en rekent af bij de klets-kassa.' Hij signaleert dat er een vaste club van zo'n dertig mensen is die geregeld gebruikmaakt van de service. 'Dat aardig-zijn de sfeer zo positief bepaalt in de winkel is pure bijvangst. We zijn een commercieel bedrijf, maar lief zijn voor de samenleving is ook wat waard. Dit is echt tof. Zelf schuif ik weleens tien minuten aan

'Ik wil hier nooit meer mee stoppen.'

ze naar beneden. 'Bonnetje erbij, mevrouw?', informeert Van Uden. Het antwoord - 'goed' - is nauwelijks hoorbaar en ze loopt snel weg. 'Ik wens u een fijne dag!', meldt de caissière onverstoort vrolijk, terwijl ze zich snel omdraait om een onderdrukte hoestbui ruimte te geven. Dat is dan gelijk aanleiding voor een gesprek met de volgende klant over de heersende griep. 'Stresskippen komen hier niet hè?', zegt Hennie van de Westelaken, terwijl ze haar boodschappen neerzet en met glimmende ogen geniet van de ontspannen sfeer. 'Als je haast hebt, ga je niet naar deze kassa toch?' Volgens Van Uden komen bij de klets-kassa allerlei klanten langs: óók die snel even wat willen afrekenen. Maar dat mag ook. Als ze betaald heeft, zegt Van de Westelaken: 'Zo'n klets-kassa vind ik een bijzonder goed initiatief. Het kan een stapje zijn om iemand uit een isolement

Vaste inschrijfdatum na doorstroomtoets

► DEN HAAG

Met ingang van het schooljaar 2022-2023 schrijven alle leerlingen uit groep 8 zich op 1 april in voor de middelbare school. Zij krijgen in januari het schooladvies van de leerkrachten en maken meteen daarna, begin februari, de eindtoets. Die verandert in een 'doorstroomtoets'.

Dat staat in een wetsvoorstel van minister Slob (Basis- en Voortgezet Onderwijs) dat zaterdag via internetconsultatie openbaar werd.

Doel van de wetswijziging is de druk op het toetsmoment te verlichten en te voorkomen dat leerlingen zich na

het schooladvies maandenlang op particuliere trainingen storten om hun prestaties bij de eindtoets te verbeteren.

Die eindtoets, de vroegere Cito-toets, gaat doorstroomtoets heten. Dat moet duidelijker maken dat hij onderdeel is van een reeks toetsmomenten door de hele schoolloopbaan heen, dat het schooladvies leidend is en dat gedurende het hele laatste basisschooljaar de effectieve onderwijstijd benut blijft.

Volgens de Onderwijsinspectie krijgen leerlingen met mondige, hoogopgeleide ouders nu vaker een hoger

schooladvies dan kinderen met lager opgeleide ouders. Verschillen tussen stad en platteland, en wel of geen migratieachtergrond, spelen hierin ook een rol. Deze kansongelijkheid van leerlingen wil het ministerie terugdringen.

school naar keuze

Door bovendien de inschrijving op 1 april te concentreren, als alle eventuele heroverwegingen van het schooladvies na de doorstroomtoets hebben plaatsgevonden, is de kans groter dat iedereen terecht komt op de school naar keuze. Nu kunnen jaarlijks 2000

leerlingen die laat in het schooljaar van hun leraar nog een bijgesteld advies krijgen, niet meer op het door hun gewenste schoolniveau terecht. De wijziging verandert overigens niets aan de situatie dat leerlingen zich in de grote steden bij meerdere (gewilde) scholen tegelijk moeten inschrijven.

Het terughalen van de eindtoets - in een nieuwe vorm - naar februari, net zoals voor het schooljaar 2014-2015 het geval was, ligt in de coalitie verdeeld. Het naar achteren schuiven door het kabinet-Rutte II was juist 'winst', zei D66-Kamerlid Paul van

Meenen vorig jaar, 'en dat houden we zo'. Het ministerie verzekert dat het cursusmateriaal voor groep 8 blijft uitgaan van lessen tot aan de zomervakantie.

In het wetsvoorstel wordt voorts geregeld dat de overheid niet langer een eigen Centrale Eindtoets aanbiedt. Marktpartijen bieden voldoende goede toetsen aan waaruit scholen kunnen kiezen.

Het College voor Toetsen en Examen gaat de kwaliteit van de toetsen bewaken, met als doel dat een leerling bij elke doorstroomtoets gelijke kans heeft op een identiek schooladvies. <

is de klets-kassa

'LEER VRIENDSCHAPPEN TE ONDERHOUDEN'

Wil je eenzaamheid effectief bestrijden, dan is er meer nodig dan een praatje bij de klets-kassa, zegt socioloog Theo van Tilburg van de Vrije Universiteit Amsterdam. 'Voor duurzaam contact heb je minstens één goede vriend of vriendin nodig.'

'Een sympathiek initiatief', zo beoordeelt Van Tilburg de klets-kassa van Jumbo Supermarkten. 'Een gesprekje voeren is prima, maar het middel is te licht om er eenzaamheid mee te kunnen bestrijden. De meeste eenzame ouderen zullen namelijk helemaal niet geneigd zijn te praten bij de kassa. Voor hen is veel meer nodig om hun situatie kwalitatief en duurzaam te verbeteren.' Eenzaamheid kun je alleen aanpakken door mensen weer diepe verbondenheid te laten ervaren met anderen, onderstreept de hoogleraar. 'Je kunt een klik voelen met de caissière, maar is dat voldoende? Iemand die een verhaal begint over kwaaltjes of over een zus die wat ernstigs heeft, wordt daarmee nog niet geholpen eenzaamheid aan te pakken. Je hebt minstens één goede vriend of vriendin nodig voor duurzaam contact. Dat krijg je niet bij de klets-kassa in de supermarkt.' Dat mensen via diezelfde kassa doorverwezen kunnen worden voor praktische hulp of een praatje thuis, is op zich goed, vindt Van Tilburg. 'Maar er is dan niet automatisch sprake van echte verbinding. Het effect op het welbevinden van ou-

deren zou nader onderzocht moeten worden.'

Mensen vinden het de laatste decennia steeds moeilijker echt contact te maken, signaleert de hoogleraar. 'Voorheen was je lid van de vakbond of je hoorde bij een kerkgemeenschap. En je deed jarenlang trouw hetzelfde vrijwilligerswerk. Zo hoorde je bij groepen mensen met wie je vaste verbindingen had. Tegenwoordig willen mensen meer vrijheid. Dat heeft de maatschappelijke relaties verzwakt, we zien dat terug in onderzoek dat we al sinds 1992 doen.' De kans dat ouderen eenzaam worden is echter wel iets kleiner geworden, blijkt uit datzelfde onderzoek. 'De jongere ouderen (55-75 jaar) weten tegenwoordig grotere netwerken om zich heen te vormen en meer regie te nemen, ze leren bijvoorbeeld omgaan met sociale media. Dat is hoopvol voor de toekomst, maar voorlopig is er nog wel een grote groep eenzame ouderen.' Leren hoe je vriendschappen onderhoudt, is een must in de strijd tegen eenzaamheid, adviseert Van Tilburg. 'Sommigen overvragen anderen in een vriendschap, of ze weten niet hoe je een eenvoudig sociaal praatje maakt. Daar zijn cursussen voor. Vriendschappen ontstaan vaak in nieuwe omgevingen, probleem is dat ouderen vergeleken met jongeren daar niet zo gauw in terechtkomen. Daar hebben ze dus extra hulp bij nodig.'

bij de koffietafel.' Valt er nog iets aan te passen aan het concept? Hij denkt even na. 'Ik denk het niet. Ik wil hier nooit meer mee stoppen.' Caissière Ylona Tamerus zit geregeld achter de klets-kassa, maar bewust niet de hele week, vertelt ze. 'Ik ben geen maatschappelijk werker', zegt ze nuchter. 'Er is inmiddels een vaste groep klanten. Bijna iedereen begint altijd over het weer.' Daarna komen de verhalen over kwaaltjes of andere problemen. De echte praatjesmakers komen overdag, weet ze inmiddels. 'Na 16.00 uur zijn het meer mensen die snel wat nodig hebben.'

Bij het koelschap in de winkel staat Tineke ('liever geen achternaam in de krant') te zoeken wat ze zal nemen. 'Die klets-kassa wordt gebruikt', vertelt ze. Zelf werkt ze in de zorg en kan ze zich goed voorstellen dat het maken van een praatje in een behoefte voorziet. 'Voor eenzame ouderen is boodschappen doen ook vaak het uitstapje van de dag. Zo'n kassa is laagdrempelig.' De tachtigjarige Cornelia Dekkers gebruikt 'm nooit, bekent ze. 'Ik heb mijn man om mee te praten, die staat daar verderop met een volle kar te wachten', zegt ze. Als hij dichtbij komt, blijkt zijn ongeduld: 'Ik

houd niet van kletsen, zijn jullie klaar?' Tineke van Boheemen begrijpt het concept niet helemaal. Zelf is ze 73 jaar en woont ze alleen. Ze voelt zich niet eenzaam en vindt het heerlijk om alleen in de tuin bezig te zijn, vertelt ze. 'En je gaat je problemen toch niet met de caissière bespreken? Zoek dan een buurman of buurvrouw op en drink samen een kop koffie.' Jumbo telt op dit moment vijf vestigingen met een klets-kassa. Het concept wordt dit jaar uitgebreid met dertig vestigingen, bevestigt een woordvoerder van het supermarktconcern. <

NL

RIEN VAN DEN BERG nd.nl/nederland

Scholieren steeds vaker geronseld door criminelen

Meer dan de helft van de Nederlandse middelbare scholen ziet dat het criminele milieu leerlingen ronselt voor diefstallen of drugsdelicten. Dat blijkt uit onderzoek van het Centrum voor Kinderhandel en Mensenhandel (CKM).

Aan het onderzoek werkten 280 Nederlandse middelbare scholen mee. Bij een op de tien scholen is er maandelijks of zelfs meermalen in de maand zorg over een situatie rond een concrete leerling. De zorgen zijn de laatste twee jaar toegenomen, en het gaat om steeds jongere leerlingen. De scholen zelf maken zich het meest zorgen over kinderen die gerekruteerd worden voor de handel in drugs, blijkt uit het onderzoek.

De cijfers zijn volgens het CKM vergelijkbaar met die in het Verenigd Koninkrijk, waar er in 2016 nog 326 gevallen gemeld werden, en in 2018 al 1628. Criminelen dwingen scholieren in hun straatje door intimidatie, door ze schulden te laten maken, door grooming (het seksueel verleiden, misbruiken en afhankelijk maken van scholieren) en ook door het toepassen van geweld. De Britse Childrens Commissioner (vergelijkbaar met de Kinderombudsman in Nederland) riep de overheid vorig jaar op om hier grote prioriteit aan te geven.

Nationaal Rapporteur Mensenhandel Herman Bolhaar sluit zich bij die oproep aan. Volgens hem schort het vooral aan twee zaken: allereerst vinden scholen, handhavers en rechters het moeilijk slachtoffers van criminele uitbuiting te herkennen. Daardoor bestaat de kans dat de slachtoffers worden vervolgd, veroordeeld en bestraft.

Dat staat haaks op het andere probleem dat Bolhaar signaleert: dat er in de wet niet veel geregeld is over de strafrechtelijke aanpak van de échte daders. Bolhaar heeft er bovendien kritiek op dat de opsporing in Nederland vooral gericht is op daders uit de Roma-gemeenschap. Maar zij zijn niet de enigen die zich er schuldig aan maken, aldus Bolhaar. 'Signalen in Nederland en in het Verenigd Koninkrijk laten zien dat criminele uit-

buiting zich ook buiten deze gemeenschap voordoet.'

Opvallend is dat 45 procent van de middelbare scholen en maar liefst 54 procent van de mbo-instellingen in Nederland nooit signalen opvangt van het ronselen van leerlingen door het criminele circuit. Uit dat cijfer mag je niet de conclusie trekken dat het wel meevalt, zegt het Centrum voor Kinderhandel en Mensenhandel. Het CKM koppelt dit antwoord aan de antwoorden op een andere vraag uit het onderzoek: de helft van de leraren zegt een slachtoffer van uitbuiting door criminelen niet te kunnen herkennen. Het CKM wijst andermaal op het Britse onderzoek, dat uitwijst dat juist scholen een sleutelrol kunnen hebben bij het herkennen en bestrijden van het probleem.

kloof

Het CKM is geschrokken van de cijfers, en vooral van de kloof die er is tussen de officiële misdaadstatistieken en wat scholen signaleren. Woordvoerder Shamir Ceuleers: 'Uit ons rapport blijkt dat scholen zich op grote schaal zorgen maken en concrete voorbeelden noemen, terwijl we dit nauwelijks terugzien in de officiële opsporingscijfers. Het gebrek aan zicht staat een effectieve aanpak in de weg. Voor deze drugsgerelateerde criminele uitbuiting onder Nederlandse jongeren is dan ook weinig aandacht, zowel in de landelijke plannen tegen mensenhandel als tegen ondermijning, terwijl de noodzaak daarvan alleen maar toeneemt.'

Het CKM denkt dat er veel misgaat doordat politie en hulpverlening 'verkokerd' werken: alleen vanuit mensenhandel of alleen vanuit drugsbestrijding. 'We hebben een integrale benadering nodig waarbij het tegengaan van criminele uitbuiting, als vorm van mensenhandel, expliciet als pijler wordt meegenomen in de drugsbestrijding.' Het CKM verwijst opnieuw naar het Verenigd Koninkrijk, waar deze omslag in het denken al gemaakt is. 'Daar staat het thema hoog op de politieke agenda, waardoor steeds meer slachtoffers worden gesignaleerd en beschermd.' <

€

ANP nd.nl/economie

'Grote bedrijven sponsorden klimaatscepticus Böttcher'

► AMSTERDAM

Versillende grote Nederlandse bedrijven hebben in de jaren negentig flinke donaties gedaan aan het onderzoek van de prominente klimaatscepticus Frits Böttcher.

Dat meldden het onderzoeksplatform Follow the Money en de Volkskrant die inzage hadden in het nagelaten archief van Böttcher.

Hij moest twijfel zaaien over de rol van de mens bij de opwarming van de aarde en zou daarvoor meer dan een miljoen gulden (omgerekend 450.000

Frits Böttcher in 2007

euro) hebben ontvangen. Böttcher zette een internationaal netwerk van klimaatsceptici op en schreef rapporten en opinieartikelen. Daarin be-

toogde hij dat het broeikaseffect niet bestaat. Onder de bedrijven die hem financieel ondersteunden waren Shell, NAM, AkzoNobel, Hoogovens, DSM en KLM. Böttcher was hoogleraar fysische scheikunde aan de Rijksuniversiteit Leiden en was medeoprichter van de Club van Rome. Hij overleed in 2008.

Milieudefensie wil dat de Tweede Kamer een parlementair onderzoek instelt naar de beïnvloeding van politiek en wetenschap. Ook Greenpeace is geschrokken. <

NL

ANP nd.nl/nederland

'Bombardement Nijmegen verzwijgen beschamend'

► NIJMEGEN

Dat de regering tot voor kort zweeg over het bloedige geallieerde bombardement op Nijmegen in 1944, is 'beschamend'. Daardoor is leed van talloze slachtoffers en nabestaanden miskend en vergeten, zegt justitieminister Ferd Grapperhaus.

Grapperhaus sprak zaterdag bij de herdenking van het 'vergissingsbombardement' in Nijmegen. De geallieerden verwoestten destijds de binnenstad. Achthonderd mensen stierven, duizenden raakten gewond. Ook Arnhem, Enschede en Deventer

werden getroffen. Over die 'zinloze burgerslachtoffers' is het oorverdovend stil gebleven' na de oorlog, constateert Grapperhaus. De toenmalige regering zweeg, maar 'ook latere regeringen, tot in de 21e eeuw. Dat mogen we niet meer toelaten.' Want de waarheid mag pijn doen, erover zwijgen schaadt veel meer, aldus de minister. 'Bij een streven naar vrede en veiligheid horen helaas verliezen, soms burgerslachtoffers. Laten we waardig omgaan met die harde en pijnlijke werkelijkheid. Dit leed vergeten is volkomen onterecht.' <